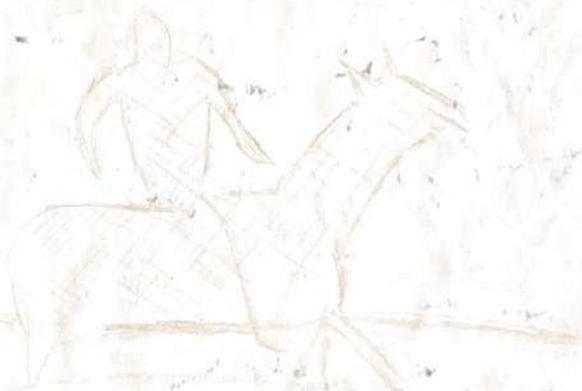

Ardingig

ORHUN YAZITLARI

TÜRKÇE SÖZLÜK

ÖNSÖZ

Türk adının geçtiği ilk Türkçe metin. Taşlar üzerine yazılmış tarih. Türk askeri dehasının, Türk töresinin Türk askerlik sanatının esasları. Türk edebiyatının ilk şaheseri. Yalın ve kaskin üslûbun şairî numunesi. Türk milliyetçiliğın temel kitabı. Bir kavmi bir millet yapabilecek eser. Türk yazı dilinin ilk başlangıcını milâdın ilk asırlarına çıkartan delil. Türk ordusunun kuruluşunu en az 1250 sene öteye götüren vesika. İnsanlık âleminin en manalı mezar taşı. Dünyanın bugün belki de en büyük mealesi olan Çin hakkında 1250 sene evvelki Türk ikazı.

A

adınçığ : bambaşka , başka

ağır : ağır , değerli

ağır : hazine , mal , servet

ağır- : yükseltmek , yukarı çıkarmak

alpâğı, : yiğit , kahraman

añığ- : korkutmak

artuk : fazla , ziyade , artık

aygıcı : müşavir , akil hocası

ayuk : söz söylenen yer , söylenen iş

azı : yahut , yoksa , veya

374 : 8331501 : 701 : 1051800 : 21100

10 : 5000 : 10000 : 10000 : 10000 : 10000

10 : 10000 : 10000 : 10000 : 10000 : 10000

10 : 10000 : 10000 : 10000 : 10000 : 10000

10 : 10000 : 10000 : 10000 : 10000 : 10000

B

ba- : bağlamak

balık : şehir

banğa : bana

basın : zayıf görmek , hor görmek

batık : batış , güneşin batışı

bedizci : resimci , ressam , nakkaş

bedizet- : süsletmek , heykel yaptırmak

berggü : daimî , sonsuz

biq- : biçmek , kesmek

biridin : güneyde , güneyden

Kül Tigin Heykelinin başı

Ç

Çabış : çavuş , yordımcı

Çından , çintan : sondal ağacı

Çar : bir ünvan , önder , rehber

Çorak : çorak , susuz yer

E

ebir - : evirmek , dolanmak

edgü : iyi

emgetmek : zahmet çektirmemek

ertin - : kendi kendine geçmek , geçinmek

ertingü : fevkalâde , harikulâde

kül Tegin'in başlığındaki tuğrul ya da
HÜMA KUŞU 12. yy

12. yy Arpat - Macar Parası üzerindeki

TUĞRUL

I

~~l~~ : ağaç , orman , ağaçlık

~~lçgin-~~ : kaybetmek , kaçırmak

~~lduk~~ : mukaddes , kutlu , mübarek

~~lğar~~ : ağır , değerli , önemli

İ

~~idi~~ : sahip , efendi , rab

~~ilgerü~~ : ileri , doğuda

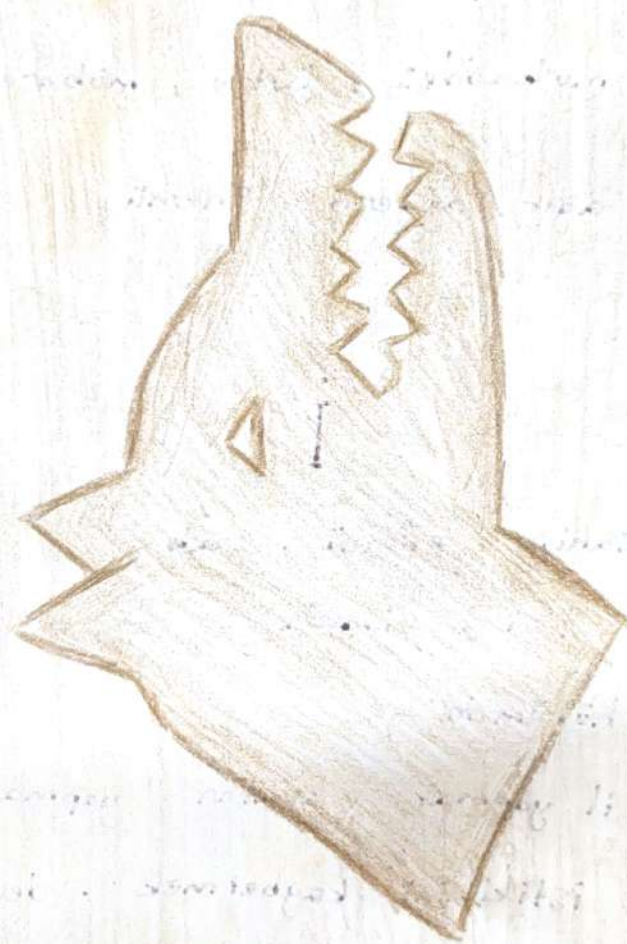
~~ilig~~ : hükümdar

~~ille-~~ : il yapmak , vatan yapmak

~~ilsire -~~ : istiklalini kaybetmek , devletsizleşmek

~~ini~~ : kardeş , küçük kardeş

~~itin-~~ : tanzim ve tertip edilmek

Handwritten symbols or characters, possibly a stylized signature or code, consisting of four distinct, jagged, vertical shapes arranged vertically.

K

kabış - : kavuşmak , birleşmek

kalıñ : mal , servet , geyiz

kañg : baba , peder

karı : ihtiyor , yaşlı , eski ; muhterem

kazgan : kazanmak , toplamak

keç - : geçmek

kedim : giyim , giyim kuşon

kelteçi : gelecek , gelici

kergek : gerek , ihtiyaç , lüzumlu

kergeksiz : gereksiz , lüzumsuz

Bilge Kagan Minyatürü

L

lağın : domuz

Likening : (ş.a.) isiyi likeng

Lisün : (ş.a.) lisün Tay sergün

M

Makaraş : (ş.a.) mühürdar makaraş

mañga : bana (bk. men)

men : ben

meniñ : benim

АИЧЧИЧ:...УМН<<<ККЛ:

Kapgan kağan [yiti] otuz yaşka [...anda... erti].

Kapgan Kağan olırtı. Tün ulımatı,

Kapgan kağan yirmi yedi yaşında... erda... idi.

Kapgan kağan otuzdu. Gece uyumadı,

3. TONYUKUK ABİDESİ

İkinci taş Doğu Yüzü (1)

N

ne : ne , hangi , niye

neke : neye , niye

nençe : nice , ne kadar , nasıl

neñg : nesne , şey , mal , eşya

O

oğlit : oğullar , çocuklar

oğur kalat - : sırtlanmak , bindirmek

oturma - : oturmamak , kağıt olmamak

ot : ateş

◦ HAKHYH : TEH : SHYTHYKH

◦ FHH...SHYNYH : HAKHYH : NYHYH

Temir Kapıya tegi irtimiz . Andar yandurtumuz

Inel Kağanka Lanıp ... + saka ?] Tezik totar [S... in...]

Demir Kapiya Kadar eriştik . Ordan döndürdük .

Inel Kağana kötküp :: Tezik / Tokar ::

3. TONYUKUK ABİDESİ

İkinci Taş Güney yüzü (1)

Ö

ödeg : yaşlı, muhterem

ögir - : sevinmek , eğlenmek , neşelenmek

ögsüz : at ismi , annesiz , öksüz

P

Purum : (k.y.a.) rum , bizans

S

-sa- : saymak , söylemek

-sakin- : düşünmek , düşünceye dalmak

-sebin- : sevinmek

-sergün : general

Ş

Şad : bir ünvan yabgu ve şad

Şadpıt , şadapıt : bir ünvan şadpıt beyleri

Şalçı : şahıs veya at ismi , Şalçı ak at

Şantung : (y.a.) Şantung ovası , şantung ili

T

tabğaç : (y.k.a) Qin , Qinli

terk - : dağa çıkmak , dağa kaşmak

taki : dahi , daha

tamğacı : mühürdar , katip , dongeci

U

ubut : or , edep , hayâ

ulğart - : büyötmek

unama - : tatsvip etmemek , razı alınmak

urugşirat - : kökünü kaşmak , nestlini kesmek

ûqûn : içtâ , dolayî , yüzünden

ölög : kısmet , pay , nasip

ürûñg : beyaz

üz : kötü kalpli , kalpsiz

yağı : düşman

yaratun - : tanzim edilmek , teşkilâtlanmak

yılsıg : zengin , varlıklı

yoğ , yuğ : yas , ölü yemeği , yas töreni

KAYNAKÇA

ERGİN, Muharrem, Orhun Abideleri,

Boğaziçi yayınları, İstanbul, 2021

